

Streszczenie popularnonaukowe

Celem obecnego projektu jest odpowiedź na ważne społecznie i nadal otwarte pytania dotyczące narcyzmu w kontekście rodziny i bliskich relacji. Biorąc pod uwagę powszechne zainteresowanie mediów „związkami z narcyzami” i doświadczeniami ich „ofiar”, uważamy, że nauka powinna wiedzieć więcej o funkcjonowaniu takich relacji. Przyjrzymy się zachowaniom osób o wysokim poziomie narcyzmu i ich partnerów w bliskich związkach, prawdopodobnym mechanizmom rozwijania się nadmiernej współzależności emocjonalnej w tych związkach, chęci posiadania dzieci, stylom i praktykom rodzicielskim osób o wysokim poziomie narcyzmu, a także efektom popularnej praktyki (auto)terapeutycznej kultywowania współczucia dla siebie, która, jak sądzimy, może zwiększyć stan narcyzmu. Większość z tych ważnych społecznie kwestii jest trudna do zbadania za pomocą badań eksperymentalnych, jednak zasługują one na uwagę naukowców, ponieważ wzbudzają duże zainteresowanie opinii publicznej. Jeśli nauka nie dostarczy na nie odpowiedzi, zrobią to popularne media, czerpiąc z psychologii ludowej i podsycając błędne przekonania na temat narcyzmu.

W obecnym projekcie narcyzm rozumiany jest jako wymiar, cecha, którą każdy ma w mniejszym lub większym stopniu. Osoby wysoce narcystyczne pragną zachować wielkościowe ja, wyolbrzymione poczucie własnej wartości, są roszczeniowe, nieempatyczne i nie troszczą się o dobro innych. Narcyzm jest wyraźnie powiązany ze złym funkcjonowaniem związków osobistych, jednak niewystarczająco wiadomo o konkretnych zachowaniach i mechanizmach leżących u podstaw tych problemów. W naszych badaniach planujemy uwzględnić różne formy narcyzmu: narcyzm sprawczy, narcystyczną rywalizację i podziw, narcyzm wspólnotowy i nadwrażliwy.

W serii badań wykorzystujących różne metody (korelacyjne, podłużne i eksperymentalne) skupimy się na osobach narcystycznych jako partnerach (linia 1) i zbadamy czynniki, które mogą predysponować do wchodzenia w związki z wysoce narcystycznymi partnerami, zwł. niskie zróżnicowanie ja, czyli słabą emocjonalną i poznawczą separację od innych (niską autonomię). Zamierzamy rozstrzygnąć, czy to osoby z istniejącą wcześniej podatnością (niskim zróżnicowaniem ja) mają skłonność do nawiązywania relacji z potencjalnie agresywnymi partnerami, czy też ta podatność rozwija się w trakcie trwania związku. Obie opcje są prawdopodobne i niewyłączne. Następnie przyjrzymy się konkretnym zachowaniom, które przejawiają narcyzi, konkretnie okłamywaniu swoich partnerów, a także temu w jakim stopniu ich partnerzy są świadomi bycia okłamywanymi, zbadamy czy te zachowania mają związek z jakością związku. Nasze wstępne dane sugerują, że kłamstwo jest powszechnym problemem i taktyką manipulacji w relacjach z narcyzami podważającą zaufanie i satysfakcję ze związku. Wyniki mogą pomóc w opracowaniu interwencji terapeutycznych dla par.

W kolejnej serii badań (linia 2) skupimy się na osobach narcystycznych jako potencjalnych rodzicach: wykorzystamy modelowanie istniejących niemieckich longitudinalnych danych panelowych i zbierzemy dane reprezentatywne dla polskiej populacji, aby poznać motywacje narcyzów do posiadania dzieci, powody, dla których popierają lub są przeciwko posiadaniu dzieci, skupimy się przy tym na różnicach międzypłciowych. Ponieważ, zdaniem wielu, poziom narcyzmu rośnie w populacji, a wskaźniki urodzeń w Polsce i Europie Zachodniej spadają, coraz ważniejsze staje się zrozumienie czynników leżących u podstaw tej dynamiki populacji. Stawiamy hipotezę, że narcyzm wśród kobiet jest negatywnie skorelowany z chęcią posiadania dzieci i że jest to spowodowane rolami płciowymi i szczególnymi wyborami między wymaganiami życia zawodowego a prywatnego, z jakim borykają się te dążące do zdobycia statusu kobiety. Następnie przyjrzymy się stylom i praktykom rodzicielskim narcyzów, korzystając ze zbioru danych Niemieckiego Panelu Rodzinnego i porównamy opinie rodziców i dzieci na temat ich doświadczeń w rodzinach. Biorąc pod uwagę wzrost narcyzmu w populacji ogólnej, jest nieuniknione, że rosnąca liczba dzieci doświadcza (lub będzie doświadczać) rodzicielstwa ze strony narcyzów, skupionych na sobie, nieempatycznych, impulsywnych osób, skłonnych do wybuchów gniewu i agresji. Nasze wyniki mogą ułatwić przyszłą profilaktykę i terapię.

Na koniec sprawdzimy eksperymentalnie, czy współczucie wobec samego siebie, praktyka (auto)terapeutyczna polegająca na przebaczeniu sobie i samoakceptacji, podobnie jak inne popularne podejścia terapeutyczne, m.in. uważność (Ridderinkhof i in., 2017), przynosi negatywny skutek, gdy jest stosowana przez osoby wysoce narcystyczne. Być może (pomimo wstępnych zapewnień autorki pojęcia; Neff, 2015) współczucie dla siebie, choć przyjemne, pogłębia narcyzm, łagodząc poczucie winy i wstydu, zniechęcając do brania osobistej odpowiedzialności za własne błędy, a także jeszcze bardziej zmniejszając współczucie dla innych ludzi.